

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของครูสังคมศึกษาในการใช้กระบวนการสังคมประกิดในการสอนสังคมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองสำหรับครูสังคมศึกษาที่สอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check - list) ตอนที่ ๒ เกี่ยวกับบทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประกิดในการสอนสังคมศึกษา เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตอนที่ ๓ เป็นปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประกิดในการสอนสังคมศึกษา

๒. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี ๒ กลุ่มคือ

๒.๑ ครูสังคมศึกษาที่สอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒ ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒

๒.๒ ครูสังคมศึกษาที่สอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒ ของโรงเรียนรัฐบาลในส่วนภูมิภาค จำนวน ๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยทดสอบค่าที (t-test) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตาราง และอธิบายประกอบ

สรุปผลการวิจัย

๑. ครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค มีบทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประภิตในการสอนสังคมศึกษา ตรงกันว่าได้กระทำไปบ่อยครั้ง ยกเว้นด้านการประหยัด ความทะเยอทะยาน และการรักความก้าวหน้าที่ได้กระทำน้อยกว่า

๒. ครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาคมีบทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประภิตในการสอนสังคมศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในเรื่องของการตรงต่อเวลา การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความซื่อสัตย์ การประหยัด การมีความรับผิดชอบ ความอดทน การแสดงความสามารถ ความเชื่อมั่นในตนเอง การรู้จักปรับปรุงตนเอง และแสวงหาความรู้ การรักความก้าวหน้า ความพอใจในงานที่ทำสำเร็จ ความกตัญญูตเวทิต การเคารพนบอบ การรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การรักษาสาธารณสมบัติ การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การมีทักษะในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การช่างสังเกต ทักษะในการสนทนา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

๓. ครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค มีบทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประภิตในการสอนสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในเรื่องความทะเยอทะยานและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในเรื่องการคำนึงถึงสวัสดิภาพ และประโยชน์ของส่วนรวม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการวิจัยบทบาทของครูสังคมศึกษาในการใช้กระบวนการสังคมประภิตในการสอนสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิกาศนั้น อาจอภิปรายผลได้ดังนี้คือ

๑. ครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค มีบทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประภิตในการสอนสังคมศึกษาตรงกันว่า กระทำไปบ่อยครั้งทั้งสี่ด้าน คือ ด้านการปลูกฝังระเบียบวินัย ได้แก่ การตรงต่อเวลา การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความซื่อสัตย์ การมีความรับผิดชอบ ความอดทน ด้านการปลูกฝังความคาดหวัง ได้แก่ การ

แสดงความสามารถ ความเชื่อมั่นในตนเอง การรู้จักปรับปรุงตนเอง และแสวงหาความรู้ ความพอใจในงานที่ทำสำเร็จ ด้านการสอนให้รู้จักบทบาททางสังคม ได้แก่ ความกตัญญูทเวที การเคารพนบถ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การรักษาสาธารณสมบัติ การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การคำนึงถึงสวัสดิภาพ และประโยชน์ของส่วนรวม ด้านการสอนให้เกิดทักษะ ได้แก่ การมีทักษะในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การช่างสังเกต ทักษะในการสนทนา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น จะเห็นได้ว่าครูสังคัมศึกษาได้เห็นความสำคัญของสิ่งดังกล่าวเป็นอย่างมาก จึงได้มีการอบรมสั่งสอนบ่อยครั้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการสร้างเสริมเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลที่พึงปรารถนาของสังคัม ดังที่ผลการวิจัยของ สุจริต เพียรชอบ^๑ เรื่อง "คุณลักษณะของเยาวชนไทยที่พึงปรารถนา" กล่าวว่า ด้านความคิดเยาวชนชายเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจได้ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อยากรู้อยากเห็น ใคร่รู้ใคร่เรียน สามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เยาวชนหญิงเป็นผู้ที่มีความสุขุมรอบคอบ คิดอย่างมีเหตุผล คิดถี่คิดชอบ มองโลกในแง่ดี อยากรู้อยากเห็น ใคร่รู้ใคร่เรียน และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ด้านลักษณะนิสัย เยาวชนชายเป็นผู้ที่มีความหนักแน่นอดทน มีกำลังใจเข้มแข็ง มานะพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ เยาวชนหญิงเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี และมีความตรงต่อเวลา ด้านมนุษยสัมพันธ์ เยาวชนชาย เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ทุกระดับทุกเพศทุกวัย มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีอัธยาศัยดี ไม่เย่อหยิ่งถือตัว เยาวชนหญิง เป็นผู้ที่สามารถวางตนได้เหมาะสมกับกาลเทศะสังคัมและบุคคล สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เข้ากับผู้อื่นได้ดี และมีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น ด้านจริยธรรมและคุณธรรม เยาวชนชาย เป็นผู้ที่รักความยุติธรรม มีความกตัญญูรู้คุณคน กล้าหาญและเชื่อมั่นในการทำความดี ส่วนเยาวชนหญิง เป็น ผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณคน รักความยุติธรรม และมีความเคารพผู้อาวุโส

^๑ สุจริต เพียรชอบ, "คุณลักษณะของเยาวชนไทยที่พึงปรารถนา" รายงานผลการวิจัย ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ก-ข.

จากข้อค้นพบดังกล่าวยังสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ^๑ ที่ได้กำหนดค่านิยมที่สำคัญ และจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องปลูกฝัง ส่งเสริมและเผยแพร่แก่เยาวชน และประชาชน โดยเรียกค่านิยมนี้ว่า "ค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทย" มี ๒๐ ประการ คือ

๑. การประหยัด และประมาณตน เพื่อการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย
๒. การรักความจริง และกล้ากระทำเพื่อความเป็นจริง
๓. ความมุ่งมั่นทำงานเพื่องาน โดยตระหนักว่างานคือชีวิต
๔. การเคารพตนเอง พึ่งตนเอง และไม่ย่อท้อต่อปัญหาชีวิต
๕. การใฝ่หาความรู้ และใช้สติปัญญา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
๖. การตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิต
๗. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน เคารพสิทธิ และความคิดเห็นของผู้อื่น
๘. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของคนที่มีต่อสังคม โดยกระทำตนให้เป็นประโยชน์ กับหมู่คณะ และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
๙. ตระหนักในความสำคัญของการทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี รู้แพ้รู้ชนะ รู้ภัย
๑๐. การเห็นความสำคัญของครอบครัวในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา เยาวชน และสังคม
๑๑. ความมุ่งมั่นที่จะช่วยกันรักษา และเสริมสร้างความเป็นธรรม เสรีภาพและ มาตรฐานภาพในสังคม
๑๒. การตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาชีวิตและสังคมที่เกี่ยวกับจิตใจ คุณธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม
๑๓. การรักษาความเป็นเอกราชของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นคนไทย รักไทย นิยมไทย ยินดีเสียสละเพื่อชาติแม้ด้วยชีวิต

^๑ กองวิจัยและวางแผน, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, เอกสาร การวิจัยเรื่อง ค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทย. (กรุงเทพมหานคร : กองวิจัยและวางแผน, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๓) หน้า ๖-๗.

๑๔. การยึดมั่นศาสนธรรม เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต
๑๕. การยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย
๑๖. การเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุข เป็นมิ่งขวัญและเป็นศูนย์รวม

น้ำใจของชนในชาติ

๑๗. การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ และระเบียบแบบแผน โดยเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขของสังคม

๑๘. การช่วยรักษาหวงแหนสาธารณสมบัติ และมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
๑๙. การปลูกฝังสุขนิสัย และรักษาส่งเสริมสุขภาพอนามัยของตน ของครอบครัว

และชุมชน

๒๐. การยกย่องสรรเสริญผู้กระทำความดี ต่อต้านการกระทำความชั่ว

สำหรับบทบาทของครูสังคมศึกษาในด้านการปลูกฝังระเบียบวินัยในเรื่อง การประหยัคที่ได้กระทำไปเพียงบางครั้งนั้น อาจจะสันนิษฐานได้ว่า เนื่องจากสภาวะการณ์ของสังคมไทยปัจจุบันนี้ไม่เห็นความสำคัญของการประหยัค ดังที่รายงานผลและข้อเสนอแนะจากการสัมมนาเรื่อง "บทบาทของนิยมไทยในการแก้ปัญหาของชาติ" ณ ทำเนียบรัฐบาล ๑๑-๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ที่กล่าวว่า "การที่คนไทยมีนิสัยไม่ประหยัคทั้งในระดับบุคคลและครอบครัวนั้น ก็เนื่องจากการขาดความรู้ในการดำเนินชีวิตอย่างประหยัค ขาดการหล่อหลอมพฤติกรรมอย่างประหยัคมาตั้งแต่เด็ก พิธีกรรมในทางศาสนาก็กระทำกันค่อนข้างฟุ่มเฟือย และไม่ประหยัคประชาชนนิยมซื้อของต่างประเทศ ลุ่มหลงในอบายมุข และสถานเริงรมย์ต่าง ๆ"^๑

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา^๒ ได้วิจัยเรื่อง "ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย" พบว่า ก้าววิเคราะห์ตัวประกอบ ๔ ลักษณะ ค่านิยมเกี่ยวกับความสันโดษ

^๑ สมาคมนิยมไทย, "บทบาทของนิยมไทยในการแก้ปัญหาของชาติ" ใน นิยมไทย เอกสารเผยแพร่เพื่ออุดมการณ์นิยมไทย (กรุงเทพมหานคร : อิมเมจ มีเดีย, ๒๕๒๖), หน้า ๒๔.

^๒ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, รายงานผลวิจัยค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย. (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓).

มียศได้รับคามสำคัญน้อยที่สุด และสอดคล้องกับ เสฐียรพงษ์ วรรณปก^๑ ที่กล่าวว่า "คนไทยส่วนมากที่มีค่านิยมในเรื่องสุรุษสุร่าย ความทรุหราฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น จะเห็นได้จากการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น บวชนาค แต่งงาน งานศพ แต่ละอย่างล้วนใช้จ่ายเงินทองหมดเปลืองไปเป็นจำนวนมาก และส่วนมากก็เป็นการใช้จ่ายในสิ่งที่มีใช้ "แก่น" เช่น เตียวกัน สุพัตรา สุภาพ^๒ ที่กล่าวว่า "คนไทยนิยมวัตถุสิ่งของ เพื่อเป็นการแสดงถึงฐานะที่แตกต่างกัน เรียกว่า ขอบโก้ เช่น ใครมีของแพงกว่ากัน ไม่ว่าจะเป็เสื้อผ้า เครื่องประดับ อาคารบ้านเรือน ฯลฯ ก็เป็นคนโก้"

เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้มองเห็นลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบันได้ว่า เกิดการขัดแย้งระหว่างค่านิยมกับความเป็นจริงของสังคม และอิทธิพลของค่านิยมในสังคมไทยมีผลต่อนักเรียนมากกว่าการอบรมสั่งสอนของครูผู้สอน จึงทำให้บทบาทของครูสังคมศึกษาในการใช้กระบวนการสังคมประกิตในเรื่องของการประหยัด กระทบกันไม่เต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อผลสัมฤทธิ์ในเรื่องการประหยัด ครูสังคมศึกษาจึงควรแก้ไขปรับปรุงในการสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเห็นความสำคัญของการประหยัด ดังที่ อาทิตย์ กำลังเอก (พลตรี)^๓ กล่าวว่า "ก้าวต่อไปของสังคมไทยต้องริบสร้าง และทำความเข้าใจให้กับเยาวชนที่กำลังจะเติบโตขึ้นมาให้รับเปลี่ยนค่านิยมเสียใหม่ รู้จักการประหยัด มีเหตุมีผล และส่งเสริมความดีของคนยิ่งกว่าที่จะยกย่องคนมีเงิน..."

ส่วนบทบาทของครูสังคมศึกษาในการใช้กระบวนการสังคมประกิตในการสอนสังคมศึกษาในด้านการปลูกฝังความคาดหวังที่เกี่ยวกับเรื่องความทะเยอทะยาน และการรักความ

^๑ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, "การปลูกฝังค่านิยม" (มิตรครู มีนาคม ๒๕๒๔)

หน้า ๒๐.

^๒ สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา

ประเพณี พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๑๓.

^๓ อาทิตย์ กำลังเอก, พลตรี "ก้าวต่อไปของสังคมไทย" รวมบทความก้าวต่อไปของสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๒๒๔.

ก้าวหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การกระทำเพียงบางครั้งนั้น ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับเรื่องของการประหยัด กล่าวคือลักษณะของสังคมไทยโดยรวมไม่เห็นความสำคัญในเรื่องของความทะเยอทะยานและการรักความก้าวหน้า ดังเช่นคำพังเพยของไทยที่กล่าวว่า "ช้า ๆ ได้พร้าเล่มงาม" ซึ่ง สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครการ^๑ ได้ทำการวิจัยพบว่า กลุ่มค่านิยมที่เน้นถึงความรู้ความสามารถมีความสำคัญระดับกลาง โดยมีค่านิยม "ความทะเยอทะยานทำงานหนัก" เป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายได้ชี้ให้เห็นว่า ค่านิยม ความรู้ความสามารถ และการทะเยอทะยานทำงานหนัก ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของความสำเร็จในชีวิตของสังคมตะวันตกนั้น ไม่ได้มีความสัมพันธ์มากกับความหมายของความสำเร็จในชีวิตสำหรับคนไทยทั่วไป" ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ^๒ ที่กล่าวว่า "ค่านิยมของสังคมไทยนั้นขาดความกระตือรือร้น ขาดความทะเยอทะยาน หรือความคิดในการสร้างสรรค์ เป็นฝ่ายรับ (Passive) มากกว่าฝ่ายรุก (Active) ยอมรับการยอมรับกรรม พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ชอบสบาย ๆ" ทำให้ครูผู้สอนขาดแรงจูงใจที่จะอบรมสั่งสอนนักเรียน จึงมีผลปรากฏออกมาในลักษณะดังกล่าว.

๒. ครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค มีการกระทำตามบทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประกิดในการสอนสังคมศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๕ ในด้านการปลูกฝังระเบียบวินัย ได้แก่ การตรงต่อเวลา การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความซื่อสัตย์ การประหยัด การมีความรับผิดชอบ ความอดทน ด้านการปลูกฝังความค้ำหวัง ได้แก่ การแสดงความสามารถ ความเชื่อมั่นในตนเอง การรู้จักปรับปรุงตนเอง และแสวงหาความรู้ การรักความก้าวหน้า ความพอใจในงานที่ทำสำเร็จ ด้านการสอนให้รู้จักบทบาททางสังคม ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที การเคารพนบถนอ การรักชาติ

^๑ สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครการ "ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย"

(กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๒.

^๒

สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๑๘๘.

ศาสนา พระมหากษัตริย์ การรักษาสาธารณสมบัติ การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้านการสอนให้เกิดทักษะ ได้แก่ การมีทักษะในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา การมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การช่างสังเกต ทักษะในการสนทนา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น แสดงให้เห็นว่า บทบาทในการใช้กระบวนการสังคมประภคิต ในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค ได้กระทำไปเหมือนกัน และพร้อม ๆ กัน และส่วนใหญ่จะกระทำบ่อยครั้ง เนื่องจากเป็นภาระหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ปรานค์สุวรรณ อติตโต^๑ ที่พบว่า ครูสังคมศึกษากับผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ส่วนใหญ่มีความเห็นในเรื่องการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ว่า ไม่แตกต่างกันและตรงกับผลการวิจัยของ จอมใจ หิรัญทรัพย์^๒ ที่พบว่า ความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน กับความคาดหวังของศึกษานิเทศก์ที่มีต่อบทบาทการปฏิบัติ ตามบทบาท และบุคลิกลักษณะของครูสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผลการวิจัยของ อธิยา หาญคำรงค์กุล^๓ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ผลิตกับผู้ใช้ และศึกษานิเทศก์กับครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน

๓. ครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค มีบทบาทในการใช้ กระบวนการสังคมประภคิตในการสอนสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในเรื่อง ความทะเยอทะยานและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยเรื่องของความทะเยอทะยานนั้น บทบาทของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ได้กระทำมากกว่าส่วนภูมิภาค (๒.๔๕ และ ๒.๖๑ ตามลำดับ) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็น

^๑ ปรานค์สุวรรณ อติตโต, "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑" (ปริญาานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔)

^๒ จอมใจ หิรัญทรัพย์, "ความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนที่มีต่อครูสังคมศึกษา" (ปริญาานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔)

^๓ อธิยา หาญคำรงค์กุล, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูสังคมศึกษา" (ปริญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓)

ศูนย์กลางของความเจริญ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ทำให้ผู้คน
หลังไหลมาแสวงหาความสำเร็จในชีวิตกันอย่างมากมายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้เกิดการ
แข่งขันกันมาก โดย สุพัตรา สุภาพ^๑ ได้กล่าวถึงลักษณะของสังคมเมืองไว้ว่า "มีการแข่ง
ขันกันมาก ชีวิตต้องคั่งรุ่มอยู่ตลอดเวลา อยู่นิ่งไม่ได้"

ผลของการแข่งขันกันนี้เอง ทำให้บางคนประสบความสำเร็จอย่างมากมาย จน
เกิดเป็นแบบอย่างที่มีผู้นิยมลอกเลียนแบบ เพื่ออยากจะได้ประสบผลสำเร็จในชีวิตบ้าง ฉะนั้น
จะเห็นว่า ลักษณะของคนในกรุงเทพมหานคร มีความทะเยอทะยานมากกว่าในส่วนภูมิภาค ซึ่ง
มีผลทำให้การอบรมสั่งสอนของครูผู้สอนทางด้านความทะเยอทะยานมีมากกว่าส่วนภูมิภาคด้วย

สำหรับในเรื่องของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นั้น บทบาททางด้านสังคมประภคิตของครู
สังคมศึกษาในกรุงเทพมหานครสูงกว่าในส่วนภูมิภาค (\bar{X} = ๔.๑๔ และ ๓.๘๗ ตามลำดับ)
ตามสภาพการณ์ของสังคมไทยนั้น สุพัตรา สุภาพ^๒ ได้กล่าวถึงเรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไว้ว่า
"คนในชนบทจะมีน้ำใจไมตรีหรือความเอื้ออารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แม้แต่กับคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จัก
ก็ตาม ชาวชนบทจะให้การศึกษาเพื่อเป็นการแสดงน้ำใจ แม้บางคนจะยากจนก็ยังมีจิตใจ
เอื้อเฟื้อ" ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สุนทรี โคมิน และสนิธ สมัครการ^๓ ที่พบว่า
"ความแตกต่างระหว่างชาวชนบทที่มีความอารีอารอบ มีน้ำใจ มีความยึดมั่นในหลักธรรมศาสนา
และเห็นแก่ส่วนรวมสูงกว่าชาวกรุงเทพฯ มาก ในขณะที่ชาวกรุงเทพฯ มุ่งเน้นแต่ในเรื่องของ
ส่วนตัวเป็นสำคัญ" แต่ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของครูสังคมศึกษา
ในกรุงเทพมหานครสูงกว่าในส่วนภูมิภาค เช่นนี้อาจจะวิเคราะห์ได้ว่า การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
ของชาวชนบทหรือส่วนภูมิกาคนั้น มีการฝึกฝนอบรมมาตั้งแต่เด็กที่อยู่กับครอบครัว เมื่อโตขึ้น

^๑ สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา
พานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๑๔๔.

^๒ _____, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา
ประเพณี, หน้า ๑๑.

^๓ สุนทรี โคมิน และ สนิธ สมัครการ "ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย" หน้า

จึงกลายเป็นนิสัยคิดตัวเสมอ และเมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนนิสัยการเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ก็มาแสดงออกที่โรงเรียนด้วย ทำให้ครูสังคมศึกษาไม่พบข้อบกพร่องทางด้านนี้จากตัวเด็ก จึงทำให้เห็นความสำคัญและกระทำการอบรมสั่งสอนน้อยกว่าครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

๔. บทบาทของครูสังคมศึกษาในการใช้กระบวนการสังคมประภิตในการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในเรื่องการคำนึงถึงสวัสดิภาพ และประโยชน์ของส่วนรวม โดยบทบาทของครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานครสูงกว่าในส่วนภูมิภาค ($\bar{X} = ๔.๑๕$ และ ๓.๗๘ ตามลำดับ) เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าสภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครนั้นต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่คอยทำลายสวัสดิภาพของตนเองอย่างมากมาย เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาอาชญากร ปัญหาหาบเร่แผงลอย ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาการศึกษา ฯลฯ เมื่อครูสังคมศึกษาในกรุงเทพมหานครต้องประสบกับภาวะปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเห็นความสำคัญในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการที่จะอยู่ในสังคมกรุงเทพมหานครอย่างปลอดภัย จึงเน้นสังคมประภิตทางด้านการคำนึงถึงสวัสดิภาพ และประโยชน์ของส่วนรวมมาก เป็นกรณีพิเศษ ยิ่งกว่าส่วนภูมิภาคที่มีปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวน้อย

ข้อเสนอแนะ

๑. ผู้บริหารการศึกษา

๑.๑ ควรจัดการสัมมนา-อบรมทางด้านสังคมประภิต รวมทั้งศีลธรรมจรรยา แก่ครูทุกคน เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนนักเรียนต่อไป

๑.๒ ต้องสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการสังคมประภิตอย่างจริงจัง โดยขอความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนทุกคนรวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนให้ปฏิบัติกันเต็มที่

๑.๓ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่มีส่วนสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้นักเรียนฟัง การนำนักเรียนไปบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณชน ฯลฯ

๑.๔ ขอความร่วมมือจากตัวแทนในการจัดเทศกาลทางสังคม อื่น ๆ โดยเฉพาะสื่อมวลชนให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒. ครูสังคมศึกษา

๒.๑ ต้องสอดแทรกคุณธรรมให้นักเรียน รวมทั้งประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรม ประเพณีอันดีของสังคมไทย เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีสำหรับนักเรียน

๒.๒ ควรติดตามควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นการส่งเสริมสังคมประภคตของนักเรียน

๒.๓ ควรพยายามหาโอกาสในการเพิ่มพูนความรู้ของตนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจกระทำโดยการศึกษาต่อ การเข้าร่วมฝึกอบรม-สัมมนาอยู่เสมอ

๒.๔ ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนในอันที่จะส่งเสริมกระบวนการสังคมประภคตของนักเรียน โดยอาจจะกระทำได้นี้คือ

๒.๔.๑ การอบรมขัดเกลานักเรียนนั้นจะต้องกระทำตลอดเวลา และสอดแทรกลงไปในทุกวิชาที่สอน รวมทั้งกิจกรรมนอกหลักสูตร

๒.๔.๒ ต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้นักเรียนนำไปเป็นแบบแผนในการประพฤติและปฏิบัติตาม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรจะได้มีการวิจัยวิธีการสอนของครูสังคมศึกษาที่มีต่อกระบวนการสังคมประภคต ในด้านการประหยัด ความทะเยอทะยานการรักความก้าวหน้าในโอกาสต่อไป.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย